

वैदेशिक रोजगारीले आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव
एक अध्ययन : वडीगाड गाउँपालिका, बागलुङ्ग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग, अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग,
स्नातकोत्तर तह एम.एड. द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि प्रस्तुत

शोध पत्र

प्रस्तुतकर्ता
होमनाथ घिमिरे
स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) दोस्रो वर्ष
परीक्षा क्रमाङ्क : २८०२३४/२०६९
त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-५९९-१-२००६
भर्ना वर्ष : २०६८

शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग
अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०७४

सिफारिस - पत्र (RECOMMENDATION LETTER)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र संकाय अन्तर्गत अर्थशास्त्र शिक्षा विषयको स्नातकोत्तर तह एम.एड. द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि वैदेशिक रोजगारीले आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव एक अध्ययन : वडीगाड गाउँपालिका, बागलुङ्ग शीर्षकमा शोधपत्र छात्र होमनाथ घिमिरेले मेरो निर्देशन तथा सुपरिवेक्षणमा तयार पार्नुभएको हो । यो शोधपत्र स्वीकृतिका लागि मूल्याङ्कन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

.....

उप.प्रा. पद्मा कोइराला

शोध निर्देशक

शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौं

मिति :

स्वीकृति - पत्र (APPROVAL SHEET)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र संकाय, अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षमा अध्ययनरत छात्र होमनाथ घिमिरेद्वारा प्रस्तुत वैदेशिक रोजगारीले आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव एक अध्ययन : वडीगाड गाउँपालिका, बाग्लुङ्ग शीर्षकको शोधपत्र अर्थशास्त्र शिक्षा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

१) विभागीय प्रमुख

.....
उप. प्रा. मीनराज पौडेल

२) बाह्य परीक्षक

.....
उप. प्रा. मीनराज पौडेल

३) आन्तरिक सुपरिवेक्षक

.....
उप. प्रा. पद्मा कोइराला

मिति :

कृतज्ञताज्ञापन (ACKNOWLEDGEMENT)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र संकाय अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग स्नातकोस्तर तह द्वितीय वर्षको अंशिक आवश्यकता परिपुर्तिको क्रममा “वैदेशिक रोजगारीले आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव एक अध्ययन : वडिगाड गाउँपालिका, बाग्लुङ्ग” शीर्षक भएको शोधपत्र प्रस्तुत गरेको छु । यस अध्ययनका क्रममा निरन्तर रूपमा पर्याप्त निर्देशन सल्लाह सुझाव र प्रेरणा बिना अध्ययन पुर्ण हुन सम्भव थिएन । शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा शोधपत्र प्रस्तावनालाई स्वीकृत गरी शोधपत्र तयार गर्ने अवसर प्रदानगर्नुहुने विभागीय प्रमुख उप. प्रा. मीनराज पौडेल र आफ्नो अत्यन्त व्यस्त समयको बावजुतपनि सरल ढङ्गले महत्वपूर्ण सुझाव, सल्लाह, प्रेरणा र हौसलाप्रदान गरी शोधपत्र लेखनमा कुशलनिर्देशन दिई अमूल्य सहयोग प्रदान गर्नु हुने मेरा आदरणीय शोधपत्र निर्देशक उप. प्रा. मीनराज पौडेलप्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्ने चाहन्छु ।

अन्त्यमा शोधपत्रलाई सहज ढङ्गले कम्प्युटरमा टाइप गरी सहयोग गर्नु हुने जेकी महर्जन कीर्तिपुर प्रतिहार्दिक धन्यवाददिन चाहन्छु ।

होमनाथ घिमिरे

शोधकर्ता

सारसंक्षेप (ABSTRACT)

वैदेशिक रोजगारीले पारेको आर्थिक तथा शैक्षिक प्रभाव बागलुङ्ग जिल्ला वडीगाड गाउँपालिका वडा नं. १ र २ का ५६१ घरधुरी मध्ये ३०० घरधुरीमा गरिएको यस अध्ययनका विशिष्ट उद्देश्यहरूमा अध्ययन क्षेत्रको आर्थिक अवस्था पत्ता लगाउनु, शैक्षिक अवस्थामा परेको प्रभाव साथै वैदेशिक रोजगारीले समाजमा पारेका प्रभाव साथै सुझावहरू दिनु रहेको थियो । वर्णनात्मक ढाँचामा आधारित रही गरिएको यस अध्ययनमा अन्तर्वार्ता प्रश्नावली र लक्षित समुह छलफल जस्ता तथ्याङ्कका साधनहरूको प्रयोग गरिएको थियो । यस अध्ययनमा वडीगाड गाउँपालिका १ र २ मा रहेका ५६१ घरपरिवार मध्ये ३०० वटा घरपरिवारलाई सामान्य सम्भावनायुक्त नमुना छनौट पद्धतीबाट नमुना छनौट गरिएको थियो । विदेश पलायन भएका व्यक्तिहरूले गरेको आम्दानी, शिक्षा क्षेत्रमा गरेको लगानी, विदेश जानु अघि र पछि भएका आर्थिक एवं मनोवैज्ञानिक प्रभावलाई आधार मानी यसको अध्ययन गरिएको थियो ।

अध्ययन क्षेत्रको मुख्य आम्दानीको स्रोत रहेको वैदेशिक रोजगारीमा शिक्षित अझ भन्नु पर्दा सीपयुक्त जनशक्ति नहुनु, ठगिनु आम्दानी गरे पनि वचत गर्न नसक्नु मुख्य समस्या रहेको पाइयो ।

सीपयुक्त तालिम प्रदान गरेर मात्र विदेश जानु पर्ने स्पष्ट सरकारीको कार्यान्वयन गर्नुपर्ने उपभोगमा मात्र खर्च नगरीकन वचत गरी पुँजी निर्माणमा बृद्धि गर्दै लगानीको स्तरलाई अझ उत्पादनशिल कार्यमा लगाई आर्थिक क्रियाकलापलाई बढावा दिनु पर्ने अवस्था देखिन्छ ।

वैदेशिक रोजगारीमा समावेश भएका कुल ३०० घरपरिवारको कुल जनसङ्ख्या ५६१ र औषत प्रतिघरपरिवार सङ्ख्या ४.५३ रहेको छ । वैदेशिक रोजगारीमा जानुभन्दा अगाडि कुल ३०० घरपरिवारले वार्षिक रु ७५,०००/- देखि रु १,३०,०००/- सम्म आम्दानी गरेको देखिन्छ भने उक्त घरपरिवारहरूको कुल आम्दानी वार्षिक रु ३,७२,६०,०००/- गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी औषत घरपरिवार आम्दानी वार्षिक रु १,२४,२०० /- तथा औषत प्रतिव्यक्ति आम्दानी रु २७,४१७.२२/- भएको देखिन्छ । वैदेशिक रोजगारीपछिको आम्दानी भने वार्षिक रु ३,००,०००/- देखि रु ६,००,०००/- सम्म आम्दानी गरेको देखिन्छ । कुल वार्षिक आम्दानी भने रु. १७,५०,७०,०००/- देखिन्छ । ३०० घरपरिवारको वार्षिक

प्रतिघरपरिवार आम्दानी भने रु ५,८३,५६६.६७/- रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी औषत प्रतिव्यक्ति आम्दानी भने वार्षिक आम्दानी रु १,२८,८२२.६६/- भएका देखिन्छ । वैदेशिक रोजगारीमा जानुभन्दा अगाडिको कुल वार्षिक खर्च रु २,३०,५०,०००/- भएको देखिन्छ । त्यसैगरी कुल बचत रु १,४२,१०,०००/- रहेको देखिन्छ । तर उक्त रोजगारीमा समावेश भएपछि भने कुल वार्षिक आम्दानी रु १७,५०,७०,०००/- तथा कुल बचत रु ९,१५,०४,०००/- रहेको देखिन्छ ।

वैदेशिक रोजगारीमा जानुभन्दा अगाडी ३०० घर परिवारको वार्षिक आम्दानी रु ३,७२,६०,०००/- र औषत प्रतिव्यक्ति आम्दानी रु २७,४१७.२२/- रहेको छ । वैदेशिक रोजगारीमा गएपछि ३०० घरपरिवारको कुल वार्षिक आम्दानी रु १७,५०,७०,०००/- औषत वार्षिक आम्दानी ५,८३,५६६.६७/- रहेको छ भने औषत प्रतिव्यक्ति आम्दानी रु १,२८,८२२.६६/- रहेको छ ।

वैदेशिक रोजगारमा जानेहरूमा निरक्षर कोही पनि देखिदैन । प्रा.वि. सम्म अध्ययन गरेको ९० (२८%), नि.मा.वि. सम्म अध्ययन गरेको ३९ (१३%) मा.वि. सम्म अध्ययन गरेको १३८ (४८%) तथा उच्च शिक्षा सम्म अध्ययन गरेको ३३ (११%) रहेको देखिन्छ । वैदेशिक रोजगारीमा सहभागीहरूको बालबालिका उक्त रोजगारमा जानुभन्दा पहिला ९४ जना सरकारीमा र ३८ जना निजीमा अध्ययन गरेको पाइन्छ । तर रोजगारपछि भने ४४ जना सरकारीमा र १२२ जना निजी विद्यालयमा अध्ययन गरेको देखिन्छ । शैक्षिक लगानीमा भएको परिवर्तनमा २२३ (७४.५%) घरपरिवारले शिक्षामा लगानी बढाएको ७७ (२५.५%) घरपरिवारले कुनै परिवर्तन गरिएको छैन भन्ने पाइयो । अध्ययन क्षेत्रका सहभागीहरू विदेशमा काम गर्ने क्षेत्रहरू मध्ये Labour मा ६० (२०%), Plumber ३३ (११%), Salesman १२ (४%), Housekeeping २१ (७%), Production Operator ४२ (१४%), Scaffolder ५४ (१८%), Carpenter ३० (१०%) ले काम गरेको देखिन्छ ।

वैदेशिक रोजगारमा जानुभन्दा अगाडि सीप सिकने जम्मा १८० (६०%) र १२० (४०%) ले नसिकेको देखिएको छ । त्यस्तै उक्त रोजगारीको अवस्थामा सिकेको सीप नेपालमा प्रयोग गर्ने १०५ (३५%) देखिएको छ भने १९५ (६५%) प्रयोग नगरेको देखियो । उक्त सीपलाई नेपालमा प्रयोग नगर्नुको कारण मन नलागेरमा ४५ (१५%) कच्चा पदार्थ नपाएरमा १३५ (४५%) देखिन्छ भने प्रयोग गर्ने ठाउँ नभएरमा १२० (४०%) देखिन्छ ।

अध्ययनका सहभागीहरू विदेश काम गर्न गएको माध्यममा ४८ (१७.५%) जनाले दलाल मार्फत गएको देखिन्छ । इजाजत प्राप्त संस्थाले पहलबाट १७० (५७%) जना गएको देखिन्छ । त्यस्तैगरी व्यक्तिगत प्रयासमा ८२ (२५.५%) जना गएको देखिन्छ । वैदेशिक रोजगारमा जाँदा लागेको खर्चमा रु ५०,००० देखि रु ७०,००० सम्म ३१ (१०.५%) खर्च व्यहोरेको देखिन्छ । रु ७०,००० देखि रु १,००,००० सम्म १४५ (४७.५%) तथा रु १,००,००० देखि रु १,३०,००० सम्म १२४ (४२%) जनाले खर्च व्यहोरेको देखिन्छ ।

यस प्रकार यस अनुसन्धानमा वैदेशिक रोजगारमा जानुपर्ने कारण तथा उक्त रोजगारले आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभावहरूको बारेमा खोजी गरी अध्ययन र विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

विषय सूची (CONTENTS)

	पृष्ठ
सिफारिस पत्र (RECOMMENDATION LETTER)	i
स्वीकृति पत्र (APPROVAL LETTER)	ii
कृतज्ञताज्ञापन (ACKNOWLEDGEMENTS)	iii
शोधसार (ABSTRACT)	iv
विषयसूची (CONTENTS)	vi
तालिका सूची (LIST OF TABLES)	xii
अध्याय एक (CHAPTER ONE)	
१ . परिचय (Introduction)	१
१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि (Background of the Study)	१
१.२ समस्याको कथन (Statement of Problem)	६
१.३ अध्ययनको उद्देश्य (Objective of the Study)	८
१.४ अनुसन्धान प्रश्न (Research Questions)	८
१.५ अध्ययनको महत्व (Signification of the Study)	८
१.६ अध्ययनको परिसिमा (Delimitation of the study)	१०
१.७ मुख्य शब्दावलीको कार्यकारी परिभाषा (Operational Definition of Key Terms)	११
१.८ अध्ययनको संगठन (Organization of the Study)	१२
अध्याय दुई (CHAPTER TWO)	
२. सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन (Review of Related Literature)	१३
२.१ सैद्धान्तिक साहित्यको पुनरावलोकन (Review of Theoretical Literature)	१३
२.२ अनुसन्धानात्मक साहित्यको पुनरावलोकन (Review of Research Literature)	१७
२.३ पुनरावलोकनको अध्ययनका लागु उपादेयता (Implication of the Review for the Study)	२१
२.४ अनुसन्धान अन्तर (Research Gap)	२२
२.५ अवधारणात्मक ढाँचा (Conceptual Framework)	२३
२.६ कार्यात्मक ढाँचा (Conceptual Framework)	२४

अध्याय तीन (CHAPTER THREE)

३. अनुसन्धान विधि र तौर तरिकाहरू (Research Method and Procedures)	२५
३.१ अध्ययनको ढाँचा (Research Design)	२५
३.२ तथ्याङ्कका स्रोतहरू (Sources of Data)	२५
३.२.१ प्राथमिक तथ्याङ्क (Primary Data)	२५
३.२.२ द्वितीय तथ्याङ्क (Secondary Data)	२६
३.३ अध्ययन क्षेत्र (Study Place)	२६
३.४ जनसङ्ख्या, नमूना आकार र नमूना छनोट रणनीति (Population and Sample Size and Sampling Strategy)	२६
३.४.१ जनसङ्ख्या (Population)	२६
३.४.२ नमूनाको आकार (Sample Size)	२६
३.४.३ नमूना छनोट रणनीति (Sampling Strategy)	२७
३.५ तथ्याङ्क संकलनका औजारहरू (Tools of Data Collection)	२७
३.५.१ प्रश्नावली (Questionnaire)	२७
३.५.२ अवलोकन फाराम (Observation Form)	२८
३.६ तथ्याङ्क संकलन विधि (Technique of Data Collection)	२८
३.६.१ प्रत्यक्ष अन्तर्वार्ता (Direct Interview)	२८
३.६.२ सहभागिता मूलक अवलोकन (Participatory Observation)	२८
३.७ तथ्याङ्क विश्लेषण र व्याख्याका तरिकाहरू (Interpretation & Analysis Techniques of Data)	२९

अध्याय चार (CHAPTER FOUR)

४. नतिजाको प्रस्तुतीकरण र विश्लेषण (Interpretation and Analysis of Result)	
४.१ बागलुङ जिल्लाको परिचय (Introduction of Baglung District)	
४.१.१ भौगोलिक अवस्था (Geographical Status)	
४.१.२ जनसांख्यिकी अवस्था (Demographic Status)	
४.१.३ धर्म र संस्कृति (Religion and Culture)	
४.१.४ जातजाति (Ethnicity)	

४.१.५ आर्थिक अवस्था (Economics Status)	
४.२	वडीगार्ड गाउँपालिकाको परिचय
४.३	नमुना छनौटमा परका घरधुरीहरूको जनसङ्ख्या ३४
४.३.१	उमेरगत आधारमा जनसङ्ख्या (Distribution of Population by Age) ३५
४.३.२	लिङ्गत आधारमा जनसङ्ख्या (Distribution of Population by Sex) ३५
४.३.३	जातिगत विवरण (Castewise Description) ३६
४.३.३.१	वैदेशिक रोजगारमा गएका सहभागीहरूको वैवाहिक स्थिती (Marital status of participant in Foreign Employment) ३८
४.४	वैदेशिक रोजगारमा सहभागीताको लिङ्गत र उमेरगत विवरण ३८
४.५	वैदेशिक रोजगारीमा जानु भन्दा अगाडिको आर्थिक अवस्था (Economics Status before Foreign Employment) ३८
४.५.१	स्रोतको आधारमा पारिवारिक आम्दानी (Family Income on the Basic of Source) ३९
४.५.१.१	तहगत पारिवारिक आम्दानी (Levelwise Family Income) ४०
४.५.१.२	स्रोतगत व्यक्तिगत आम्दानी (Sourcewise Individual Income) ४०
४.५.१.३	तहगत व्यक्तिगत आम्दानी (Sourcewise Individual Income) ४१
४.५.२	वैदेशिक रोजगारीमा जानु भन्दा अगाडिको तहगत पारिवारिक खर्च (Levelwise Household Expenditure before Foreign Employment) ४२
४.५.२.१	वैदेशिक रोजगार अधिको क्षेत्रगत पारिवारिक खर्च (Sectorwise Family Expenditure before Foreign Employment) ४३
४.५.३	पारिवारिक बचत तथा ऋण (Family Condition of Saving and Credit) ४४
४.६	वैदेशिक रोजगार पछिको आम्दानी (Income after going to Foreign Employment) ४५
४.६.१	तहगत पारिवारिक आम्दानी (Levelwise Family Income) ४५
४.६.२	वैदेशिक रोजगार गए पछिको खर्च (Expenditure after going to Foreign Employment) ४८
४.६.३	वैदेशिक रोजगार पश्चातको बचतको अवस्था ५०
४.७	आर्थिक अवस्थाको तुलना ५०

४.७.१	वैदेशिक रोजगार अघि र पछिको पारिवारिक आम्दानीको तुलना (Comparative Household Income before Foreign Employment)	५०
४.७.२	वैदेशिक रोजगार अघि र पछिको खर्चको तुलना (Comparison of Expenditure before and after foreign Employment)	५२
४.८	वैदेशिक रोजगार अघि र पछिको बचत, ऋण तथा लगानीको क्षेत्र (Saving, Loan and Investment Sector before and after Foreign Employment)	५४
४.९	वैदेशिक रोजगार पछिको वार्षिक बचत तथा ऋण (Annual Saving and Loan after Foreign Employment)	५५
४.१०	विप्रेषण लगानी र त्यसबाट प्राप्त आम्दानी (Remittance Investment and Income Received From Remittance)	५६
४.१०.१	विप्रेषण आयको विनियोजन (Distribution of Remittance Income)	५६
४.१०.२	विप्रेषण लगानीको आकार (Size of Remittance Investment)	५७
४.१०.३	विप्रेषण लगानीबाट प्राप्त तहगत आम्दानी (Levelwise Income from Remittance Investment)	५७
४.१०.४	विप्रेषण लगानीबाट प्राप्त क्षेत्रगत आम्दानी (Sectorial Income from Remittance Investment)	५८
४.१०.५	विप्रेषण लगानीबाट प्राप्त हुने अवसर आम्दानी (Opportunity Income from Remittance Investment)	५९
४.१०.६	उत्पादनशील क्षेत्रबाट प्राप्त आम्दानी र ब्याज लगानीबाट प्राप्त आम्दानीको तुलना (Comparative between Income of Productive Sector & Income of Investment Interest)	६०
४.११	विदेशमा काम गर्ने क्षेत्र (Income Resource of Foreign Employment)	६१
४.१२	नमूना छनोट घरपरिवारको पारिवारिक शैक्षिक अवस्था (Family Educational Status of Sampled Households)	६२
४.१२.१	वैदेशिक रोजगारीमा सहभागीको शैक्षिक अवस्था (Educational Status of Participator in Foreign Employment)	६२
४.१२.२	नमूना छनोट अभिभावकको शैक्षिक अवस्था (Educational Status of Sampled Family Head)	६३

४.१२.३ नमूना छनौट घरपरिवारको शैक्षिक अवस्था (Educational Status of Sampled Family Members)	६४
४.१२.४ बालबालिकाको शैक्षिक अवस्था (Educational Status of Children)	६४
४.१३ आर्थिक अवस्थाले शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव (Economic Impact in Educational Sector)	६६
४.१३.१ आर्थिक तथा शैक्षिक अवस्थाको तुलना (Comparison of Economic and Educational Status)	६७
४.१४ वैदेशिक रोजगारमा जानु भन्दा अघि र रोजगारीमा रहँदा सिकेको सीपको अवस्था र नेपालमा प्रयोग (Condition of Skill before and Foreign Employment and Its Application in Nepal)	७२
४.१५ वैदेशिक रोजगारीमा जाने माध्यम (Medium of Going to Foreign Employment)	७३
४.१६ वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा लागेको खर्च (Cost Payment of going to Foreign Employment)	७४
४.१७ वैदेशिक रोजगारीको वर्गीकरण र देश निर्धारण (Classification of Foreign Employment and Country's Determination)	७४
४.१८ वैदेशिक लगानीले पारिवारिक सामाजिक सम्बन्धमा पारेका प्रभाव	७४
४.१८.१ परिचय	७५
४.१८.२ पारिवारिक क्षेत्रमा पारेको सकारात्मक प्रभाव	७६
४.१८.३ पारिवारिक क्षेत्रमा पारेको नकारात्मक प्रभाव	७७
४.१८ सारांश (Summary)	७९

अध्याय पाँच (CHAPTER FIVE)

५. निष्कर्ष र सुझावहरू (Conclusion and Recommendation)	८४
५.१ निष्कर्ष (Conclusion)	८४
५.२ सुझावहरू (Recommendations)	८६
५.२.१ निति सम्बन्धी सुझावहरू (Policy Related Recommendations)	८६
५.२.२ प्रयोगात्मक क्षेत्रसँग सम्बन्धित सुझावहरू (Practice Related Recommendations)	८६
५.२.३ आगामी अनुसन्धानसँग सम्बन्धित सुझावहरू (Further Research Related Recommendations)	८७

सन्दर्भसामग्री सूची (REFERENCE)

अनुसूची (APPENDIXES)

तालिका सूची (LIST OF TABLES)

		पृष्ठ
तालिका ४.१	गाउँपालिकाको शैक्षिक अवस्था	३३
तालिका ४.२	वैदेशिक रोजगारीमा गएका घरधुरी	३४
तालिका ४.३	उमेरगत आधारमा जनसङ्ख्या विवरण, २०७३	३५
तालिका ४.४	लिङ्गत आधारमा जनसङ्ख्या विवरण	३६
तालिका ४.५	जातिगत विवरण	३६
तालिका ४.६	वैदेशिक रोजगारीमा सहभागीको वैवाहिक स्थिति-२०७३	३७
तालिका ४.७	लिङ्गत र उमेरगत विवरण	३८
तालिका ४.८	स्रोतगत पारिवारिक वार्षिक आम्दानी - २०७३	३९
तालिका ४.९	तहगत पारिवारिक वार्षिक आम्दानी-२०७३	४०
तालिका ४.१०	वैदेशिक रोजगारीमा जानुपूर्वको स्रोतगत व्यक्तिगत वार्षिक आम्दानी-२०७३	४१
तालिका ४.११	वैदेशिक रोजगारमा जानुपूर्वको तहगत व्यक्तिगत वार्षिक आम्दानी-२०७३	४२
तालिका ४.१२	वैदेशिक रोजगारमा जानुभन्दा अगाडिको तहगत पारिवारिक खर्च-२०७३	४३
तालिका ४.१३	वैदेशिक रोजगार अघिको वार्षिक क्षेत्रगत पारिवारिक खर्च-२०७३	४४
तालिका ४.१४	वैदेशिक रोजगारी पूर्वको बचत तथा ऋणको अवस्था	४४
तालिका ४.१५	वैदेशिक रोजगारी पछिको तहगत पारिवारिक आम्दानी-२०७३	४५
तालिका ४.१६	स्रोतगत पारिवारिक वार्षिक आम्दानी - २०७३	४६
तालिका ४.१७	तहगत व्यक्तिगत आम्दानी-२०७३	४७
तालिका ४.१८	वैदेशिक रोजगारीमा गए पछिको तहगत पारिवारिक खर्च - २०७३	४८
तालिका ४.१९	वैदेशिक रोजगार पछिको क्षेत्रगत पारिवारिक खर्च-२०७३	४९
तालिका ४.२०	वैदेशिक रोजगार पश्चातको बचतको अवस्था	५०
तालिका ४.२१	वैदेशिक रोजगार अघि र पछिको पारिवारिक आम्दानीको तुलना	५१
तालिका ४.२२	वैदेशिक रोजगार अघि र पछि खर्चको तुलना	५२
तालिका ४.२३	वैदेशिक आम्दानीको बचत तथा लगानीको क्षेत्र	५४
तालिका ४.२४	वैदेशिक रोजगारीमा गएपछिको वार्षिक बचत तथा ऋण	५५

तालिका ४.२५	विप्रेषण आयको विनियोजन-२०७३	५६
तालिका ४.२६	विप्रेषण लगानीको आकार-२०७३	५७
तालिका ४.२७	तहगत आम्दानी-२०७३	५८
तालिका ४.२८	विप्रेषण लगानीबाट प्राप्त हुने अवसर आम्दानी-२०७३	६०
तालिका ४.२९	विदेशमा काम गर्ने क्षेत्र	६१
तालिका ४.३०	वैदेशिक रोजगारीममा सहभागीको शैक्षिक अवस्था-२०७३	६२
तालिका ४.३१	अभिभावकको शैक्षिक अवस्था-२०७३	६३
तालिका ४.३२	पारिवारिक शैक्षिक अवस्था-२०७३	६४
तालिका ४.३३	वैदेशिक रोजगार अधि र पछिको बालबालिकाहरूको शैक्षिक अवस्था-२०७३	६५
तालिका ४.३४	वैदेशिक रोजगारीबाट शैक्षिक लगानीमा भएको परिवर्तन	६६
तालिका ४.३५	आर्थिक र शैक्षिक अवस्थाको तुलना-२०७३	६७
तालिका ४.३६	वैदेशिक रोजगारीमा जानुभन्दा अधि र रोजगारीमा रहँदा सिकेको सीप र नेपालमा प्रयोग	७२
तालिका ४.३७	वैदेशिक रोजगारमा जाँदा प्रयोग गरिएको माध्यम-२०७३	७३
तालिका ४.३८	वैदेशिक रोजगारमा जाँदा लागेको लागत-२०७३	७४
तालिका ४.३९	नेपालमा उपलब्ध हुने कामदार विवरण	७५
तालिका ४.४०	वैदेशिक रोजगारमा गएको देश र कामको प्रकृति-२०७३	७६